

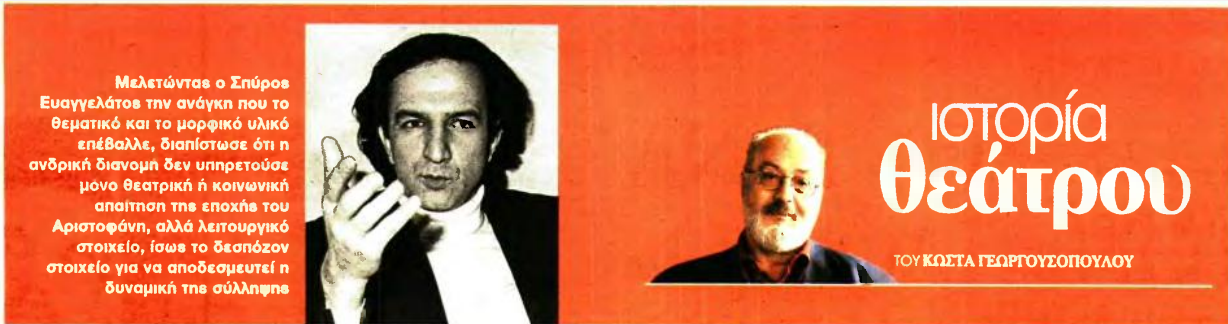
1. ΜΙΑ « ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΗ », ΣΤΑΘΜΟΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Μέσο: ΤΑ ΝΕΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 08/04/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 08/04/2024

Σελίδα: 51

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Μια «Λυσιστράτη», σταθμός ερμηνείας

Το καλοκαίρι του 1976 ο Σπύρος Ευαγγελάτος και το Αμφι-θέατρο παρουσιάζουν στο Ηρώδειο τη «Λυσιστράτη» του Αριστοφάνη και ο σκηνοθέτης κατέθεσε μια ολοκληρωμένη, σύγχρονη προσέγγιση της αριστοφανικής κωμωδίας, εκείνη την εποχή, όπου το θέατρο δεν ήταν ρεπερτόριο, αλλά πολιτική πράξη.

Η μετάφραση ήταν του Κώστα Ταχτσή, η σκηνογραφία και τα κοστούμια του Νίκου Πετρόπουλου, η μουσική του Βασίλη Τενίδη. Οι βασικοί γυναικείοι ρόλοι παιχθήκαν όλοι από άνδρες! Λευτέρης Βογιατζής (Λυσιστράτη) – η ερμηνεία του ανήκει στη μεγάλη ευρωπαϊκή υποκριτική ιστορία ως σταθμός –, Αλέξης Σταυράκης (Κλεονίκη), Ηλίας Λογοθέτης (Μυρρινή), Κώστας Μπάσης (Δούλα), Δημήτρης Καταλειφός (Βοιωτή), Δημήτρης Πετράτος (Λαμπιτιά), Κώστας Αθανασούλης (Κορινθία), Νικηφόρος Γκίκας (Πρόβουλος) και στον Χορό, μεταξύ άλλων, ο Δημήτρης Πατάς, ο Νίκος Μπουσδούκος, ο Μιχάλης Μπτρούσης, ο Στάθης Κακαβάς, η Λίδα Τασοπούλου, η Αννυ Λούλου, η Ρίκα Σηφάκη, η Ιλιάδα Λαμπριδίου.

Ύφος και αισθητική

Εγγραφο τότε στην κριτική μου στο «Βήμα»: «Με τη δεύτερη, μετά τον "Ερωτόκριτο", παράστασή του το Αμφι-θέατρο του κ. Σ. Ευαγγελάτου κατόρθωσε κάτι σπάνιο στα θεατρικά μας πράγματα. Έχει προσωπικό ύφος και σαφή αισθητική. Εκπέμπει σταθερό σήμα αναγνώρισης. Έχει πάγια άποψη για το λαϊκό θέατρο και χρησιμοποιεί γόνιμα υλικά και ανθεκτικά εργαλεία.

Με τον κ. Ευαγγελάτο δε συμφωνούμε. Πιστεύει πως κάθε έργο έχει το δικό του κλειδί, εγώ πιστεύω πως η αρχαία κωμωδία π.χ. έχει ένα κλειδί, ένα δεσπόζοντα τόνο. [...] Δε θεωρώ τυχαίο ο κ. Ευαγγελάτος διάλεξε τη «Λυσιστράτη» για να εισπληθεί την άποψή του. Στροφά, όπως είναι στην τεχνική του Αριστοφάνη, περιέχει τα σταθερά γνωρίσματα του είδους, εγκαταλείποντας τα μη επιβιώσιμα και εισάγει τα νέα. Από τις γνωστές μας κωμωδίες είναι η πρώτη που μπαίνει τις γυναικείες κυριαρχικές παρουσίες στο λογείο και η πρώτη που τιτλοφορείται από το κεντρικό πρόσωπο. Το όνομα της

▶ Στιγμιότυπο από τη «Λυσιστράτη» του Αμφι-θέατρου το 1976, με τους βασικούς γυναικείους ρόλους να παίζονται από άνδρες (φωτογραφία από τον τόμο «Σπύρος Α. Ευαγγελάτος» του [Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης](#))

πρωίδας, χωρίς ακόμη να ταυτίζεται με το χαρακτήρα της, όπως θα γίνει αργότερα στη νέα κωμωδία, προοικονομεί μια χαρακτηριστική στάση μέσα στο έργο. Γύρω από αυτή τη στάση και αυτό το προσώπει πολώνονται τα δρώμενα, παρακλάδια του καλά ριζωμένου κορμού.

Ο κ. Ευαγγελάτος ανέβασε την κωμωδία μόνο με άντρες. Επιτέλεσε έγινε το μεγάλο βήμα, το σωστό και φοβόμην πως λίγοι θα επιχειρήσουν πάλι την επιστροφή στην ΚΟΣΜΙΑ ΦΥΣΙΚΟΤΗΤΑ. Μελετώντας ο σκηνοθέτης την ανάγκη που το θεματικό και το μορφολογικό επέβαλε, διαπίστωσε η ανδρική διανομή δεν επιχειρούσε μόνο θεατρική ή κοινωνική απαίτηση της εποχής του Αριστοφάνη, αλλά λειτουργικό στοιχείο, ίσως το δεσπόζον στοιχείο για να αποδεσμευτεί η δυναμική της σύλληψης. Μετά από αυτή τη διαπίστωση έπρεπε να νομιμοποιήσει τη λύση, σήμερα. Τότε θα πρέπει να ανακάλυψε πως στις αρχές του αιώνα οι θεατρίνοι, υπακούοντας στις υπόγειες διασυνδέσεις του συναφούς, συνέχισαν την παράδοση. Ετσι έπιασε την ΑΝΑΛΟΓΙΑ.

Το έργο, παιγμένο με γυναικείους ηθοποιούς, με το λεκτικό του Αριστοφάνη, είναι όντως πρόστυχο. Επειδή το είχαν καταλάβει αυτό οι σκηνοθέτες, απάλυναν το κείμενο, το εκκοσμίκευαν και, βέβαια, το ευνοούσαν. Το παιχνίδι των φύλων είναι από τα γοητευτικότερα ευρήματα του λαϊκού θεάτρου και, σε τελευταία ανάλυση, η αποθέωση της θεατρικής σύμβασης. Μόνο έτσι, και μόνο στο λαϊκό θέατρο, τα πρόσωπα κρίνονται την κοινωνική τους δουλειά και σχολιάζουν τον ηθικό τους προορισμό. Αντίθετα, στο αστικό θέατρο το φύλο είναι δεδομένο, γιατί η προβληματική του συγγραφέα και του κοινού, κι όταν ακόμη κρίνουν τις κοινωνικές συντεταγμένες, καθορίζονται από τις ηθικές προκαταλήψεις που ρυθμίζουν τις σχέσεις και τα αίτια μιας δεδομένης δομής. Το μεγάλο λαϊκό θέατρο δε φορτίζει με ηθικές προεκτάσεις το υπογόνιστρο.

Η οσωτή αναλογία

Ο κ. Ευαγγελάτος βρήκε τη σωστή αναλογία. Επιστρέφοντας προς τα

πίσω συνάντησε την αυθεντική έκφραση της αριστοφάνειας ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ, εκεί ακριβώς που στράβωσε το κλίμα της ελληνικής θεατρικής τέχνης. Στις αρχές του αιώνα συλλαβίζαμε έναν ιθαγενή υποκριτικό κώδικα και συγκροτούσαμε μια ελληνική δράση του θεάτρου. Τα σάρωσε όλα ο ηγεμονισμός, ο νατουραλισμός και τα οθνεϊα θεατρικά μέσα. Ο κώδικας δε χάθηκε. Ο γράφων είδε στα 1950 ήδη στην Λαμία «Λυσιστράτη» μόνο με άνδρες από το θίσαο των αδελφών Μάνου, μπροστά σε ανδρικό κοινό. Ιθαγενής τέχνη δεν είναι μια τέχνη, όπως θέλουν οι ανίδεοι να τη συκοφαντούν, κεκαθαρμένη από ξένα στοιχεία. Ιθαγενής τέχνη είναι η λειτουργική τέχνη, το λειτουργικό σύνολο εγχώριων ή ξένων, από προσμίξεις, στοιχείων που σε μια δεδομένη στιγμή εξέφρασε ως κουλτούρα έναν λαό. Ιθαγενές δεν είναι το γραφικό.

Όταν ένας τόπος δεν παράγει πια νέες μορφές, δημιουργεί νέες ποιικιλίες με τις διασταυρώσεις. Ο νέος ελληνικός πολιτισμός είναι προϊόν διασταυρώσεων. Αυτά τα προϊόντα

δεν είναι ούτε λιγότερο ανθεκτικά, ούτε λιγότερο γνήσια από άλλα. Ο κ. Ευαγγελάτος τόλμησε να δει το πράγμα κατάματα. Το αποτέλεσμα ως σύνολο ήταν αποκαλυπτικό. Σημασία έχει πολλές φορές η χειρονομία η ίδια κι όχι η σημασία της. Στην περίπτωση της «Λυσιστράτης» σημαντική ήταν αυτή η ίδια η χειρονομία.

Ο κ. Ευαγγελάτος αφήνει τους ηθοποιούς του να αναπτύχθουν ελεύθερα μέσα στη δοσμένη σύλληψη. Η ηθοποιία έτσι γίνεται χαρά, η υποκριτική παιχνίδι. Ο κ. Λευτέρης Βογιατζής, με τη Λυσιστράτη που έπαιξε (πίσω το ρήμα εδώ κυριολεκτείται, επιτέλους!) βεβαίωσε τη μεγάλη κλάση του. Πλάι του, έξοχος, ο κ. Σταυράκης, ο κ. Λογοθέτης, ο κ. Μπουσδούκος, ο κ. Γκίκας, ο κ. Καταλειφός, ο κ. Μπάσης. Στο θέατρο, όταν γίνεται πανηγύρι, μόνο τότε το κοινό καθάριεται, γιατί μόνο τότε συμμετέχει.

Ιντερμέδια

Πανήγυρις σημαίνει επικοινωνία και η επικοινωνία είναι η μόνη κάθαρος στις μέρες μας. Ο κ. Ευαγγελάτος θέλησε αυτή την επικοινωνία να την κάνει βαθύτερη. Διάβρωσε το αρτιστοφανικό κείμενο με ιντερμέδια. Έξι μαυροφορεμένες γυναίκες (αθηναϊκές γυναίκες αυτή τη φορά) κάθε τόσο εισχωρούσαν στα κομικά δρώμενα και σε ένα τελετουργικό ύφος απαγγέλλαν αποσπάσματα από τον Θουκυδίδη, σε μια αρχαιοπρεπή μετάφραση. Θεωρώ το εύρημα ιδιοφυές, γιατί είναι πολυσήμαντο: οι γυναίκες στη σκηνή ως φορείες της ιστορίας ήταν μια ύψιστη ηθική πράξη, υπέρτατο σχόλιο για ένα θέατρο που παιζόταν από άνδρες, απευθυνόταν σε άνδρες και είχε ως υποκείμενο τις γυναίκες, ενώ στην κοινωνική ζωή της αντιμετώπιζε ως αντικείμενα. Η παρουσία τους στη σκηνή ως υποκείμενα αντικειμενοποίησε τις «γυναίκες» του Αριστοφάνη. [...] Μετά τον "Ερωτόκριτο" ο κ. Ευαγγελάτος και τα ταλαντούχα παιδιά του Αμφι-θέατρου εκδόσαν με την τέχνη τους άλλο ένα μάθημα αυτογνωσίας».

Αύριο

σκηνές και παρασκηνία της Μυρτιάς Λοβέρδου